

på flådeområdet. Det er allerede i dag i Europa<sup>14</sup>) dækket af CBM om maritime aktiviteter mod land. Mere vidtrækkende vedtagelser ville indbefatte nedskæringer af landgangsfartøjer og marineinfanteri på begge sider. På MCBM-området kunne man blandt andet tænke sig udvidelser af eksisterende CBM til at omfatte inspektion af landgangsøvelser.

2. indgår selvfølgelig som et vigtigt trusselsbillede på begge sider. I Vest er det af særlig betydning for de nordiske NATO-medlemmer. I Øst er det særlig Sovjetunionens Murmansk-område, der er truet. På dette område findes der i dag ingen aftalte CBM. Som eksempler på – fremgangsrigge – unilaterale CBM kan man se den række af begrænsninger Norge har fastlagt for egne og de allieredes deployering, bevægelser og øvelser, besvaret ved betydelig sovjetisk tilbageholdenhed med stationering af konventionelle enheder – og nu også taktiske kernevåbenmissiler – i Murmanskområdet. Norske forslag om at begrænse hangarskibes manøvrer i nærheden af andre staters territorium til at omfatte relativt ubeskyttede hangarskibe har også funktioner af denne type.

3. er, af de allerede anførte grunde, et meget vigtigere anliggende for NATO end for WTO; dog foreligger det, som nævnt, også for WTO i sammenhæng med søtransporter i Østersøen. Der findes i dag ingen aftalte CBM på området, men man kan tilskrive f.eks. variationer i stationering og øvelsesmønstre unilaterale CBM-funktioner, nemlig når det handler om reduktion og tilbagetrækning. I det store perspektiv handler det især om at reducere sovjetisk tilstedeværelse af angrebsubåde i nærheden af de vigtige transatlantiske transportlinjer. (Sovjetiske overfladeskibe ville under alle omstændigheder have ringe overlevelseshøjde dér). I det regionale perspektiv handler det især om at sikre Norge mod at blive logistisk isoleret fra alliancepartnerne ved sovjetisk sø- og luftkontrol af transitlinjerne. På disse områder er der altså et stort behov for MCBM, samtidig med at mulighederne for aftalte MCBM af geostrategiske og doktrinære grunde er stærkt begrænse-

de. Eventuelle MCBM på dette område måtte også, af ovenstående grunde, blive stærkt asymmetriske. Verifikationsproblemerne for aftalte MCBM ville blive betydelige, især hvis aftalerne ikke handlede om kategoriske forbud i visse havområder. Dette udelukker jo ikke, at unilaterale MCBM kunne blive visible nok til at kunne være funktionelle.

4. definerer i vis grad en fællesinteresse, og i afsnittet om kernevåbenproblemer er der allerede redegjort for en række eksisterende aftaler og konventioner med MCBM-funktioner. De tegner til at have fungeret tilfredsstillende efter hensigten. Der findes også en række andre forslag:

- Komplettere aftalerne om episoder til søs ved også at regulere adfærd inden for maritime suverænitetsområder. (F.eks. foranlediget af sammenstød mellem USA og Sovjetunionen i Sortehavet).
- Udvide deltagerkredsen ved at komplettere dem med bi- eller multilaterale regionale aftaler, f.eks. en Hot Line mellem Bodø og Murmansk.
- Aftale regler om, at skibe og ubåde skal holde visse afstande fra hinanden for at undgå risiko for sammenstød og episoder. Det ville dog sandsynligvis både være svært at finde præcise formuleringer for sådanne regler og at verificere deres efterlevelse.

5. kan af begge sider blive set som et problem. I princippet burde det kunne behandles efter samme principper, som er blevet brugt på det landmilitære område: forudanmeldelse lang tid i forvejen. Hovedideen ville her være, at det handlede om at fastlægge, hvilke rutiner der i sig selv ikke indebærer en aggressionsfare, og derefter blive enige om, at afvigelse fra sådanne rutiner skal forudanmeldes.

#### *Afsluttende vurdering*

Det er trivielt (fordi det er tautologt), at forpligtende aftaler kun bliver indgået, hvis samtlige aftaleparter ser aftalerne som værende i deres interesse; tilsvarende gælder i øvrigt også udtalte aftaler. Det er også tautologt, at aftaler